

Liliana Dulanská – Wolfgang Schneiderhahn, profil významného houslisty 20. století

Práce Liliany Dulanské .. je cenná jako studie vynikajícího umělce, kterému se poštěstilo uplatnit i v politicky složitém prostředí a době. (Z důvodů časových používám pro jméno Wolfganga Schneiderhahna pouze zkratku – poznámka oponenta)

Stejně jako u mnoha dalších hvězd, i Sch. talent jej záhy dostal na vysokou úroveň. Hlavní zásluhu na tom měl bezesporu Otakar Ševčík, který Sch. vybudoval hlavně techniku. Smysl pro hlubokou hudebnost v něm vypěstoval jeho další učitel, Julius Winkler. V určitém období zranění totiž brilantní technika přestala Sch. stačit a začal se zajímat víc o proniknutí do tajů hudby. To je velké poučení i pro dnešní špičkové houslisty. Vysoká, přesná a bezchybná technika je dnes už samozřejmým předpokladem. Interpretaci povyšuje na vrcholovou úroveň druh a míra osobní fantazie, založená na respektování zápisu skladatele. I když musíme připustit, že značnou část publika okouzljuje mimořádná technická zdatnost, zdánlivě překonávající fyzické zákony, hudebníkem v pravém slova smyslu se může zvat jen ten, komu se jedná o vnitřní poselství, byť částečně realizované též pomocí technických ohňostrojí.

Dulanská popisuje Sch. přerod dosti podrobně. Jeho repertoár byl založen především na tlumočení autorů vídeňského klasicismu, který paganinskou techniku nevyžaduje. Už ale Brahms, který byl dalším ze Sch., oblíbených autorů, v koncertech s houslemi i v orchestrálních partech vyžaduje vysokou instrumentální zdatnost.

Sch. zdůrazňoval autorův zápis jako východisko a realizoval hudbu vídeňských klasiků lehčím způsobem tvorby tónu, než bylo v jeho době zvykem. Důkazem je podle Dulanské nahrávka souborného provedení Beethovenových sonát, které zaznamenal s Wilhelmem Kempferem pro DGG. Sch. dodržuje pečlivě zápis a vyhýbá se virtuozitě pomocí zejména pomalejších temp. Výsledkem je mimořádná preciznost, zbavená houslistické pýchy.

Zdálo by se, že takový přístup nemůže obstát v konkurenci brilantních houslistů, jako byli jeho současníci - Oistrach, Heifetz, Stern, Milstein, Kreisler. Ale funkce, jimiž byl Sch. pověřován, svědčí o společenském uznání jeho uměleckého profilu a současně o prostředí, které takový přístup oceňovalo. Už v jeho 22 letech o něj měla zájem na pozici koncertního mistra jak berlínská, tak vídeňská filharmonie.

Dulanská uvádí Sch. do historických souvislostí na začátku 2. světové války. V sezóně 38/39 vystoupili na vídeňských podííích kromě něj také Carl Flesch a Nathan Milstein – zdá se tedy, že perzekuce Židů ve Vídni nebyla zpočátku tak

silná, jako v Německu a okupovaných zemích. Sch. jako árijec obdržel dokonce Hudební cenu města Berlína a byl nominován na Národní cenu Německé říše. Nejsa židovského původu, a bez politického angažmá, nebyl v hledáčku nacistů. Byl ale svědkem propuštění všech židovských členů Vídeňské filharmonie, v době, kdy byl jejím koncertním mistrem, a jen intervence Furtwänglerova a Sch. zabránila úplnému rozpuštění orchestru na konci války. V koncentračních táborech zemřelo 7 členů orchestru a 9 jich bylo vyhnáno do exilu. Polovina členů orchestru musela vstoupit do NSDAP.

Furtwänglerova činnost za války – stejně jako Karajanova – jim byla po válce velmi vyčítána. Protože rozbor tohoto bolestivého období Rakouska by práci neúměrně zatížil, uvádí Dulanská internetovou adresu, z níž čerpala „Wiener Philharmonie in der Zeit des Nationalsozialismus 1938 – 1945“ a další adresy. Je zřejmé, že Dulanská tyto zdroje prostudovala.

Sch. byl po válce patrně také obviněn z kolaborace, protože své první poválečné vystoupení měl až 15. ledna 1947. S koncertem, na němž hrál Mendelssohna, spojil přednášku o uvádění Mendelssohnovy a Goldmarkovy hudby, kterou chtěl proslovit už v roce 1939, při své inauguraci na Vídeňskou vysokou školu. Z pochopitelných důvodů k přednášce tenkrát nedošlo. Za války byl přesto předvoláván k výslechům kvůli židovským manželkám jeho spoluhráčů v kvartetu, Richarda Krotschaka a Ernesta Moravce.

Komorní hudba hrála ve Sch. životě velkou roli. Kromě smyčcového kvarteta, působícího zejména během války, hrál také v klavírním triu s dvěma hvězdami z největších, Edwinem Fischerem a italským čelistou Enrico Mainardim. To musely být posluchačské zážitky!!!

Byl také autorem mnoha kadencí. Dulanská popisuje detailně jeho kadenci k Beethovenově koncertu, založenou na Beethovenově kadenci ke klavírní verzi houslového koncertu. Z jejího líčení vyplývá, že Sch. ovládal vrcholovou dvojhmatovou techniku, včetně decim. Jeho zaměření na vídeňský klasicismus tudíž nijak neovlivňovalo jeho technickou úroveň. Ostatně podle svědectví jeho žáků učil celý život s houslemi v rukou a jeho předvádění bylo vždy dokonalé. V práci Liliany Dulanské si nejsem jenom jist jejím termínem „historicky poučená interpretace“. Mám za to, že zakladatel tohoto směru, Eduard Melkus, se snažil přiblížit svou hru co nejlíže předpokládanému způsobu hry instrumentalistů 17. a 18. století, zatímco Sch. interpretace se „pouze“ snažila zbavit manýr, které do vídeňských klasiků vnesli houslisté 20. století – vysoká tempa, rytmické deformace, tvoření tónu aj. Ostatně bude zajímavé seznámit se se Sch. revizí Bachových Sonát a partit, které vydal Henle.

V další kapitole se Dulanská dotýká Sch. pedagogické činnosti a využívá k tomu sdělení Sch. žáků, doc. B. Matouška, prof. Johanessa Meissla a prof. Elisabeth Kropfitsch. Zaujal mne systém skupinové výuky, kdy na hodinách museli být

přítomni i ostatní členové jeho třídy, aby nemusel dvakrát říkat totéž. Marně přemýšlím, jak jej uskutečnit i na naší škole. Částečným řešením jsou povinné semináře, ale mají mnoho problémů, od sporadické účasti studentů, přes respekt k rozdílným názorům jednotlivých pedagogů až po diskutabilní soudnost kolegů hrajícího.

Podle svědectví uvedených tří Sch. studentů byl sice lidsky velmi přívětivý a pomáhal, jak se dalo, ale v otázkách interpretace byl naprosto autoritativní a nepřipouštěl jiná řešení než ta svoje. Také proto, že mohl vždy sám dokonale předvést, co požaduje. Trochu bych váhal nad takovou jedinou možností.

Na druhou stranu když jej student opouštěl, byl vybaven bezesporu vysokým stupněm znalostí a nikdo mu pak nebránil v hledání vlastních cest. (Cosí podobného bylo i u studentů Oistrachových: než mohl adept nabídnout něco jiného, co by bylo lepší, než návrh Davida Fjodoroviče, uplynula často hezká řádka let. Kremerů bylo i v Sovětském svazu pořádku.)

Práce je psána čtivě, jazykově na úrovni a rozhodně by její these měly vejít ve známost mezi studenty.

Hodnotím A s hvězdičkou.

Ivan Štraus